

Rummen 14. — Bloavez 2

Miz Ebrel 1905.

AR VRO

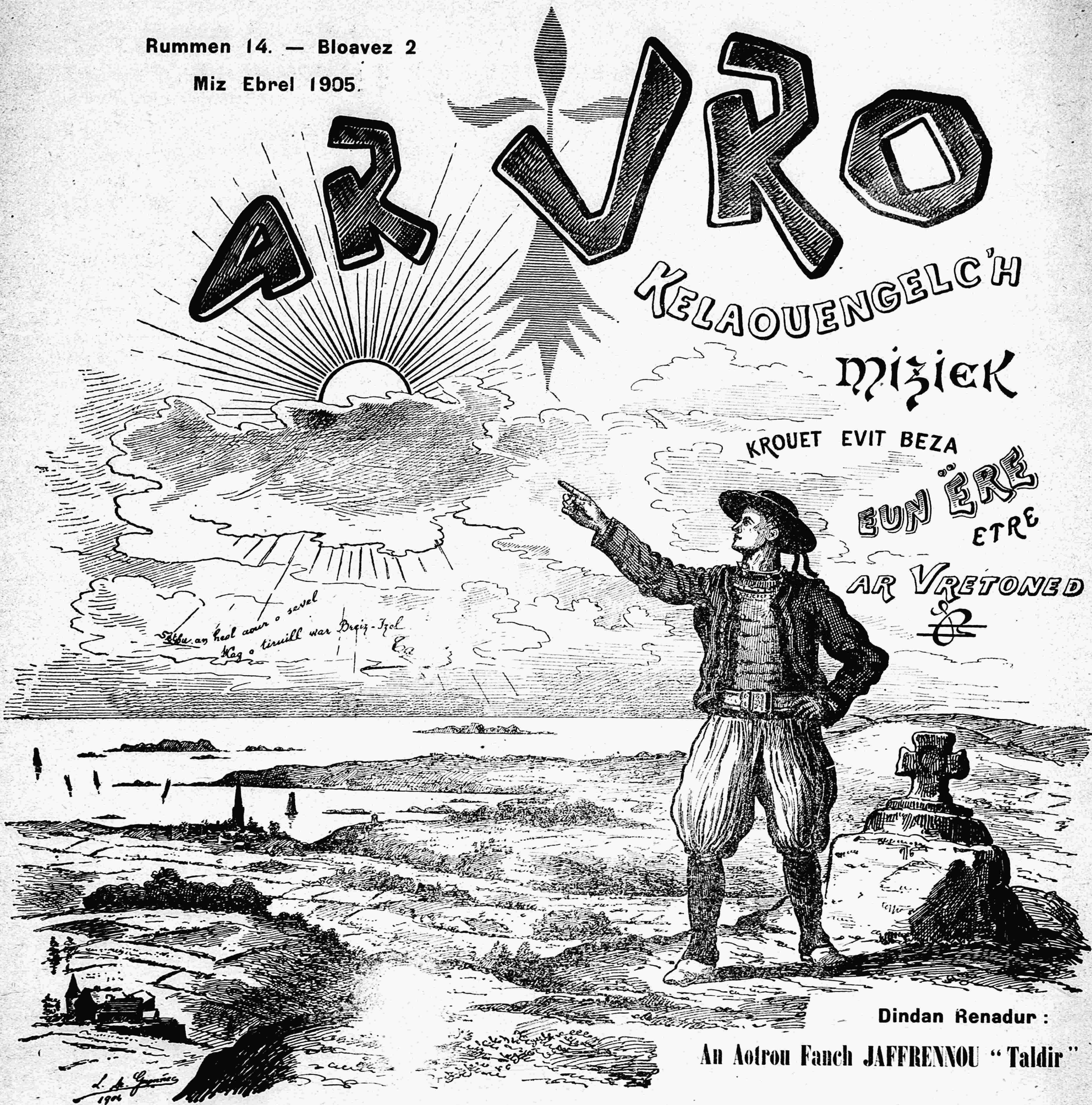
KELAOUENGELC'H

MIZIEK

KROUET EVIT BEZA

EUN ^{ERE} ETRE

AR VRETONED



*Alba an heol avar. sevel
Kag. tiruill war Drog-Izol*

Dindan Renadur :

An Aotrou Fanch JAFFRENOU "Taldir"

EUZ A VOULLEREZ AR GWAZIOU HA JAFFRENOU E KERAEZ (Penn ar Bed)

En Gwerz en holl Stalioù Leorioù gwir vreton

Hanoiou Skrivanierien

“ AR VRO ”

lez Gwened. — Blei Lannvau. — Kelen Glaz. — Eflam Koet-Skau. — Job en Drouz-Vor. — Loiz Herrieu (Barh labourer). — Penngleuik.

lez K.-L.-T. — Jos Albaret. — An Arc’hantek. — Armel. — Ar Berr (Abalor). — Barz ar Blawez. — (ar Yeodet) Bocher. — Biler (Azenor). — Berthou (Alc’houeder). — Barzik Kerglaz. — Ar C’hozik. — Ar C’horfek. — Ar C’harget. — An Du. — Evnik Arvor. — Esnault. — Even. — Ian Ar Fustek. — Ar Furcher. — Ar Garrek. — Ar Gofik. — Ar Gall. — Ar Gak. — Godest. — Gwennou. — H. Gwillerm. — Eflam An Henoret. — Jaffrennou (Taldir). — Kerniliz. — Lunedek. — Meriadek. — Ar May. — L. Ar Menn. — Orain. — Pennhouarn. — Ch. Picquenard (Barz Melen). — Loiz Porzikel. — Klaoda Ar Prat. — Per Pronost (Barz Treflez). — Renan Ar Rouz. — Jord Ar Rumeur (Mathaliz). — Ian Roudot (Mel-oc’h-dir). — Erwan Sebillot. — Ar Sevellek. — Tiercelin.

Paëroniez “ Ar Vro ” :

An Aotrou N Eskop DUBOURG — An Aotrou Markiz ha Kannad AN ESTOURBEILLON
An Aotrou Kannad LAMY — An Aotrou Kannad HEMON
An Aotrou Markiz FREDERIK A GEROUARTZ — An Aotrou Drouiz IAN AR FUSTEK, “ AB GWILLERM ”
An Itron Enorus MOSHER — An Itron Enorus ANNA A GERVENOAEL

KOUMANANCHOU :

Breiz ha Bro-C’hall : 16 real | *Breiz-Veur ha lec’hiou-all : 20 real*

PRIZ EUR RUMMEN : **6** GWENNEK

<p style="text-align: center;">KRENNAD :</p> <p>Kelenner ar Varzed <small>AR RENADUR</small></p> <p>Mond da Bariz <small>SEBILLOT-HENORET</small></p> <p>An teodou fall <small>EUR PERSON</small></p> <p>Histor Breiz <small>AR BERR-BERTHOU</small></p> <p>Mouez eun Delen <small>ROCHER</small></p>	<h1 style="margin: 0;">AR VRO</h1> <p style="margin: 5px 0;">Penn-Rener :</p> <p style="margin: 0;">FANCH JAFFRENOU " TALDIR "</p> <hr style="width: 20%; margin: 10px auto;"/> <p style="margin: 0;">« Kaz an den ha na gar ar Vro a vag anezan »</p> <p style="margin: 0;">Tennet deuz Allou mad Sant KADO</p> <p style="margin: 0;"><small>(Myvrian Archeology, levr. III., d. 40, rimel, 3.)</small></p>	<p style="text-align: center;">KRENNAD :</p> <p>Soniou <small>MATHALIZ</small></p> <p>Kanaouen Soudard <small>GULLERM</small></p> <p>Divunadennou <small>TALDIR</small></p> <p>En houlen <small>E. KOET-SKAU</small></p> <p>Er Vreihis <small>TALDIR</small></p>
--	--	---

KELENNER BIHAN

Evit Gederien Gorsedd Barzed Gorenez Breiz-Izel

Goulenn. — Piou a zoug an hano a Varz Breizad ?
 Respont. — An nep a zo ezel deuz Breuriez Barzed Gorenez Breiz-Izel.

G. — Petra eo Breuriez Barzed Gorenez Breiz-Izel ?

R. — Eur Vreuriez savet etre eun nebeud Bretoned, evit difenn iez ha spered ar C'helved en Breiz.

G. — Piou 'n euz roet aotreadur da zavel ar Vreuriéz-se ?

R. — An Arc'h-Drouiz.

G. — Dre benaoz ?

R. — Dre eul lizer a grouidigez, aotret gant an Arc'h-Drouiz Houva Mon, deuz e gear a Langollen, Bro-Geumri, ha siellet gant Cadvan an drouiz, ar 26 a viz Gwengolo 1900.

G. — Piou eo an Arc'h-Drouiz ?

R. — Drouiz-Veur Gorsedd Barzed Enez Breiz-Veur.

G. — Petra eo Gorsedd Barzed Enez Breiz-Veur ?

R. — Eur Vreuriez pehini he deuz miret en Breiz-Veur, ren da ren, a dreuz d'an amzer, Treuzlavar ar C'helved.

G. — Penoz eo dibabet ezeli Breuriez Barzed Gorenez Breiz-Izel ?

R. — E mesk an dud troet mad evid difenn iez ha spered ar C'helved, ha gwiziek war histor ar Vretoned.

G. — Ha red eo beza ganet en Breiz ?

R. — N'eo ket, mez red eo anavezout ar iez brezonek, hen lenn hag hen skriva reiz mad, ha dreze n'eo ket trawalc'h bea Breizad, red eo ive kaout karante evit Breiz hag ar Vretoned, ha beza roet testeni a gement-se.

G. — Ped urz a zo en Breuriez ar Varzed ?

R. — Tri : hini an Drouized, hini ar Varzed hag

hini an Oveded.

G. — Pehini eo an uhella pe ar muia enorus ?

R. — Hevelep uhelder o deuz o zri. An Drouiz n'eo ket uhelloc'h eget ar Barz, hag ar Barz n'eo ket uhelloc'h eget an Oved ; mez uz d'an Drouized zo eun Drouiz-Veur, uz d'ar Varzed eur Privarz, uz d'an Oveded eur Privoved.

G. — Bez a zo c'hoaz eur garg enorus bennag ebarz ar Vreuriez ?

R. — Ia, hini an Arouezvarz.

G. — Petra eo an Arouezvarz ?

R. — Rener al lidou.

G. — Pegeit amzer a vir ar re-ma o hano ?

R. — Epad o buez.

G. — Gant piou eo renet ar Vreuriez ?

R. — Gant an Drouiz-Veur.

G. — Penoz eo dibabet an Drouized ?

R. — Etre an dud o deuz kemeret ar garg da gellenni ar bobl war ar wiziegezo ha war silvidigez an ene, da lavaret eo ar gelennerien, ar furien, ar veleien, ar bastored.

G. — Penoz eo dibabet ar Varzed ?

R. — Etre an dud a bluen, père a ra barzoniezo kaer, pe skridou plen a dalvoudegez.

G. — Penoz eo dibabet an Oveded ?

R. — Etre tud an holl micherou, dreist-holl etre ar re zo brudet dre o ijin.

G. — Hervez ma welan, ezeli Breuriez ar Varzed a c'hall beza dibabet en kement stad tud 'zo ebarz ar vro.

R. — Ia, gant ma vo ar geder brudet kaer dre labouriou, ha brudet mad en e vuez. Ar c'houer, ar micherour, an ijiner, ar beajour studier-bro, tud an ijinou-kaer, liverien, kizelerien, muzikerien, a zo en stad da veza digemeret, koulz hag ar skrivagnerien vraz.

G. — Ha galloud a rer mond deuz eun urz en eun all ?

R. — Ia, hervez al labouriou grae', hag en eur ober ar goulen.

G. — Petra 'zo d'ober da genta evit bea digemeret ebarz ar Vreuriez ?

R. — Ober ar goulen d'an Arouezvarz, euz en rei d'ezan doare demeuz al labouriou graet, hag en eur lavarout en petore urz a c'hoantaer beza digemeret.

G. — Pe da vare a dleer ober ar goulen ?

R. — Eur bloavez araog dalc'haz ar Gorsedd.

G. — Ha petra a ra an Arouezvarz gant goulen ar Geder ?

R. — Rei doare dioutan d'ar varzed all. An diou drederen euz ezeli Breuriez ar Varzed a dle asanti digemer ar Geder ebarz ar Vreuriez.

G. — Da betore oad e haller beza digemeret Barz ?

R. — Da eur bloaz war-n-ugent, mez galloud a rer beza digemeret kentoc'h Mabineg.

G. — Petra eo ar Mabineg ?

R. — Eun diskibl d'ar Varzed.

G. — Ha galloud a ra merc'hed ober lod euz ar Gorsedd ?

R. — Ia.

G. — Ha bea o deuz ar Varzed eul lezen bennag da heuil, dishenvel deuz re an dud all ?

R. — Ar Varzed a vir o librente. Na c'houlenner diganto nemet kaout lezen ar Gwir ha karantez ar Vro. Pephini a heuil a hend all mennoz e galon.

G. — Gallout a ra eta ezeli ar Vreuriez kaout etreze eun ali dishenvel war eun dra bennag ?

R. — Ia, nemed ha beza vefe bet kemeret an alize en bodad ar Gorsedd. Pephini a renk heuil ioul ar Gorsedd, penegwir na gemerer ali ebed ennan, var interest ar Vro hag an emzao, hep asantamant an holl Varzed bodet ha prezant.

G. — Peseurt kastiz a zo d'ar Varzed treitour ?

R. — An distaol deuz ar Vreuriez: barn o breudeur, ha barn Doue.

G. — Breuriez ar Varzed hag ar Gorsedd n'int-hi ket hevelep tra ?

R. — Nan. An hano a C'horsedd a zo roet da vodaden ezeli Breuriez ar Varzed, en em dastumet da gemer eun ali bennag, pe d'ober lidou. Bez a zo eur Gorsedd kuzet hag eur Gorsedd digor.

G. — Pegoulz a ve Gorsedd kuzet ?

R. — Pa ve bodet ar Varzed o-unan, hep aroueziou al lidou.

G. — Petra eo aroueziou al lidou ?

R. — Ar Saeiou, ar C'hleze, ar C'horn da vouda, ar C'horn da eva, Banniel ar Gorsedd, Banniel Breiz hag eun Delen.

G. — Pegoulz a ve Gorsedd digor ?

R. — Pa ve bodet ar Varzed gant aroueziou al lidou, dirak ar bobl, ha dindan lagad an Deiz, e kreiz ar C'helc'h.

G. — Petra eo ar C'helc'h ?

R. — Eur c'hromm merket gant daouzek men, en dro d'eur men kreiz.

G. — Piu a ia ebarz ar C'helc'h ?

R. — Ezeli ar Gorsedd hepken. Ar bobl a chom er meaz euz beven ar C'helc'h.

G. — Petra eo al lidou-ze ?

R. — Al lidou a zo merket var eul levrik roet da beb barz digemeret. Ar pouezusa anezo eo an digemeradur pe urzidigez. Ar barz nevez a raio eur

brezegen vrezonek hag a gano. Toui a reio chom feal. An Arwezvarz a reio histor e labouriou. Ar Varzed all a gomzo beb eil. Eur beden a zigor hag a gloz al lid.

G. — Pehini eo iez ar Gorsedd ?

R. — BREZONEK HEPKEN.

G. — Pere eo liou Breuriez ar Varzed ?

R. — Gwen, glaz ha gwer. Ar gwen eo liou an Drouized, ar glaz liou ar Varzed, ar gwer liou an Oveded. Ar vaniel a zo gret gant sei deuz an tri liou.

G. — Pegoulz a zoug ezeli Breuriez ar Varzed o saë ?

R. — En Gorsedd digor Breiz-Vihan, hag en Gorsedd digor Breiz-Veur.

G. — Ha red eo da holl ezeli ar Vreuriez kaout eur saë ?

R. — Ia.

G. — Ar Mabineg a zoug ive ar saë barzek ?

R. — Na ra ket. Ar saë na ve douget nemet gant ar re a zo bet digemeret war ar men.

G. — Ha heuil a ra ar Mabineg pe ar Vabinegez lidou ar Gorsedd ?

R. — Ia, ar Vabineien a c'hall dond en diabarz ar C'helc'h, mez chom a reont stok d'ar veven.

G. — Ha bez a zo eun arouez bennag evit anavezout ar Vabineien e kerz al lidou ?

R. — Ia, ar Vabineien a stag war o skoaz deou eur skoulm lietennou mesket, livet euz a dri liou ar Gorsedd: gwen, glaz ha gwer.

G. — Ha bez o deuz ar Varzed eur skoden bennag da baea d'ar Vreuriez ?

R. — N'o deuz ket; mez koulskoude pep Barz a zo pedet da rei eur c'hinnik bloaziek d'ar Vreuriez, evid sikour kroui eur c'hef a skoazel etrezo.

G. — Da begemend eo merket ar c'hinnig ?

R. — Da ugent real.

G. — Pegoulz a dleer kas ar c'hinnig-ma ?

R. — D'an deiz kenta 'r bloaz a zeu warlerc'h an digemer.

G. — Da biou e kaser ar c'hinnig ?

R. — Da denzorer ar Vreuriez.

G. — Neuze 'ta zo ive eun tenzorer en Breuriez ar Varzed ?

R. — Ia, hag en tu-hont da ialc'h ar c'hinnigou, an tenzorer a dle evesaat ive ouz aroueziou ar Gorsedd.

G. — Petra a rer gant arc'hant ar c'hinnigou ?

R. — Prena aroueziou pe o c'haeraat, sevel priziou evit lakaat enori an traou vretou, prena o saë d'ar Varzed ezomnek, prena leoriou ha moulla skridou nevez.

G. — Piu a ro aliou hag aotreadur d'ober an dispignou ?

R. — An Drouiz-Veur, an Arouezvarz, ar Privarz, ar Privoved hag an Tenzorer.

G. — Ha bez a zo eun hano krenn evit gelvel ezeli Breuriez ar Varzed ?

R. — Ia, ar Varzed.

G. — Pehini eo dever ar Varzed ?

R. — Kelenni ar Vretoued war histor Breiz ha

war o gwiriou, difenn ar greden, ar spered keltiek hag ar iez brezonek, rei skouer ar furnez hag al labour, distrei ar bobl deuz an techou-fall ha prienti ren ar Breizad.

G. — Neuze 'ta ar Barz a zilez e blijadurezou ?

R. — Ia, adalek digemeret gant ar Gorsedd, ar Barz a zo eun den nevez, ar Barz a zo en em westlet d'ar Vro ha d'ar Gwir. Na dle eta ober dizurz ebed gouest da rei skouer fall en dro d'ezan.

G. — Petra a gelen ar Varzed evit rei d'ezo unvaniez a spered ?

R. — Spered an Tadou, ar Studi hag ar Skiant. Neb n'euz ket ennan spered eun abostol na dle ket goulenn dond er Vreuriezh. Peb Barz a dle studia ar Amzer dremenet, tenna e spered deuz sklavach an hualou estranjour. Dleet eo d'ezan labourat varnezan e-hunan, da gennerzi e galon eneb d'an dislealded, d'enebi ouz an drouk, skoazia peb gwirionezh, ha dre gement-se, adsevel Breiz en eur renk gloriüs.

AR RENADUR.

Renadur ar Gorsedd aboue 1900 a zo enni ar Varzed-ma :

Drouiz-Veur, IAN AB GWILLERM (en em zisc'hreat evit eur pennad amzer).

Drouiz-Tenzorer, ALC'HOUEDER TREGER.

Arouezvarz, TALDIR AB HERNINN.

Privarz, AB HERVE.

Douger ar C'hleze, TELEN-AOUR AB OSSIAN.

Douger Baniel Breiz, KAREVRO.

Douger Baniel ar Gorsedd, MAB AN ARGOAT.

Korner, AB ALOR.

Skrivanierien, AR BARZ LABOURER hag AR PÄGAN.

Douger ar C'horn-Eva, AR BARZ MELEN.

Privoved, LEORLENNER.

MOND DA BARIZ!!!

Pez en ter Loden

GANT

Erwan SEBILLOT hag Efflam HENORET

EIL LODEN

(Al leur-deatr a ziskues diabarz eun hostilliri : eun dol, eur c'hontouar, boutailloù, gwer, eur bank pe diou).

(Olier zo oc'h eva eur bannac'h, an hostizez zo o walc'hi gwer ouz he c'hontouar. Chom a reont eur pennad heb laret grik ebed).

OLIER

Brao eo an amzer hirie !

AN HOSTIZEZ

Fe ia, mar gall derc'hel... n'è ket faësonet gwall vad... Ar pejoù markennoù da-ze na n'int ket zin gwell vad.

Fe nan... hag ho koz, en pelec'h e man o labourat hirie ?

AN HOSTIZEZ

En ti ar marc'hadour gwinn, aze e man adarre.

OLIER

Arsa... hag an hini bihan, en pelec'h e man breman ?

AN HOSTIZEZ

Et eo adarre da c'hoari marfad, gant ar vugale-all dre aze... (An hostizez a c'ha da coull an nor) Lômik, deuz aman buan... Deuz da rei àà da donton ! Arru è... 'man adarre o c'hoari barz ar fank... Fournis dilad d'ar re-man zo eur sort bennag... Gant ar bern kanfarded-ze a zeu dre aze deuz kostez ar bourk... Dec'h divea o devoa diskaret anean war e benn, er stank aze !...

OLIER

Oh, ma Doue !

AN HOSTIZEZ

Penaved eur balcer, o tremen biou aze, e vije bet heuet. (Klevet a rer trouz boutou unan bennag).

OLIER

Ifik è.

(Ifik a antre).

OLIER

Zell, Ifik ! Iac'h out atao ? Me zouje d'in oaz kolot... dam, pell zo na moa ket gwelet ac'hanout !

AN HOSTIZEZ

Te zo deut d'ar revu ive, Olier ?

IFIK

D'ar revu... mez me zo bet er zervij... me zo deuz ar memez tenn gant Olier aman... Er blâ-ze e oamp eun toullad potred kapabl, he a oa Per Ar Meur, Fauch Ar Bihan, Pipi An Troadec, Iann Fauch Koz...

OLIER

Petra ec'h è deut Iann da veza ive ! Na 'm euz ket klevet komz dioutan pell zo... fe, eur blâ hanter zo... aboue tennadek ar billed.

IFIK

Iann zo en Pariz, ne ouiez ket ze c'hoaz ?

OLIER

N'è ket possibl ! na 'moa ket klevet ze c'hoaz !

IFIK

Geo, Graët a neuz displijadur awalac'h d'e dud ive... Neuz ket a bell a metuz bet eul lizer digantan... Eur miz bennag zo... Nevoa kavet plas ebed c'hoaz... Prest e oa da vervel gant an naon.

OLIER

Memez tra, gant e ziskamant e gleje gallout 'n em vouta eun tu bennag, rag hennez zo disket mad. Pa vez bet ar certifikat d'etudes da zek vlâ, memez tra, na ver ket eur genaouek bennag... Vidon-me, ma mije bet eun tam diskamant, a vijen bet et da Bariz da c'honid arc'hant ive... Setu mab an ti-all aze a neuz graët e fortun en kostez Pariz... Laket a neuz e dud evuruz... na deuz ket ezom ken da labourat...

IFIK

Marteze a c'hell beza unan bennag en Pariz hag a zastum arc'hant... mez nag a bed na ve ket gwelet war ar rñjo... prest da berissa gant an naon... Evidon me lavar, forz ped zertifikat etudes a mije bed, n'euz forz pegen braz disket a vijen, me chomje em bro, elec'h ma c'hon bet ganet, en kichen ma zud... En Pariz e varver a-vechou var ar ruiou gant an naon... Me a fell d'in chom dre aman da vervel, evit ma vin laket en douar el lec'h ma c'hè bet interret ma c'herent ia ma holl mignonned... Me varvo er gwele e lec'h ma c'heo marvet ma zud koz !

OLIER

Gwir awalac'h a lerez... Memez tra, peet welloc'h a ver en kostez Pariz evit dre aman... daouzek kwennek bemde... ze n'ê netra... lec'h en Pariz peb labourer an eve da neubeuta c'houec'h real bemde... eun hanter muioc'h...

(Klevet rer er maëz eur vouez o kanan chamsoniou).

AN HOSTIZEZ a ia da c'helvel ar c'haner
Deut aman... Pegement ê peb chamson?

AR GWERZER-SONIOU en eur erruout en ti
Daou wennek.

AN HOSTIZEZ

Daou wennek... roet unan d'in neuze.

AR GWERZER SONIOU o trei tresek
an daou botr iaouank.

C'houi na po ket, potred iouank?

OLIER

Geo, mar keret kanan ho chamson d'imp

(Ar Potr koz a gan ar chamson)

AR POTR KOZ

Pennad kenta

Bea oa eur vech eur potr koz (2 vech)

Oajet a bevar ugent vla

Lanlanlanler, lanlanlanla

Ar Potr Koz!

Oajet a bevar ugent vla

Lanlanlanla.

Choajet an neuz evel greg (2 vech)

Eur plac'hik koant a ugent vla

Lanlanlanler, lanlanlanla

Ar Potr Koz!

Eur plac'hik koant a ugent vla

Lanlanlanla.

D'ar Guener al lez zo bet gret (2 vech)

D'ar Sadorn hi zo goulennet,

Lanlanlanler, lanlanlanla

Ar Potr Koz!

D'ar Sadorn hi zo goulennet

Lanlanlanla.

D'ar Sul oar bet embannet (2 vech)

Ha d'al Lun hint bet dimezed

Lanlanlanler, lanlanlanla

Ar Potr Koz!

Ha d'al Lun hint bet dimezet

Lanlanlanla.

En de warlec'h an eured (2 vech)

An Interramant zo bet gret...

Lanlanlanler, lanlanlanla

Ar Potr Koz!

An Interramant zo bet gret

Lanlanlanla.

Gant arc'hant va fried kenta (2 vech)

A mo eun all a ugent vla!

Lanlanlanler, lanlanlanla

Ar Potr Koz!

A mo eun all a ugent vla

Lanlanlanla.

Setu aze diou... pevar gwennek. Kenavo adarre.

(Ar paour a ia kuit).

AN DAOU BOTR IAOUANK hag AN HOSTIZEZ

Kenavo... kenavo.

AN DAOU BOTR IAOUANK d'an hostizez

Digasset eur jeu c'harto, ma c'hoarifomp eur barti.
(C'hoari reont)

Pikez, Treflez, Roue, Kœur.

(Epad ma oant o c'hoari c'harto eur paour a zeu en ti).

AR PAOUR (d'an hostizez)

Moyen vefe da gaout eur bannac'h dour, mar plij?

AN HOSTIZEZ

Oh ia ma Doue, fad!

YFIK (da Olier)

Piou ê hennez?

OLIER

Eur galouper benag.... breman zo kement dre aze..
tud didalve.... tud ha n'o deuz ket c'hoant d'ober netra.

IANN (d'an hostizez)

Ped heur eo breman tost da vad?

AN HOSTIZEZ

Eru eo tost da der heur....

IFIK (da Olier) doustadik

Mez me gave d'in.... A meuz bet klevet ar vouez
ze.... hennez zo henvel.... Neo ket posubl koulskoude.

OLIER DA IANN

Piou oc'h mar plij?..

IANN

Me eo Iann Fanch Koz....

O ZRI

Iann Fanch Koz !! deuz pellec'h e teuez er stad-ze?

IANN

Dont a ran deuz Paris!

YFIK

Deuz aman da azea... ma kemeri eur banac'h gwin-
ardant.

(Iann a aze en o c'hichen)

IFIK

Pell zo ne mamp ket gwelet ac'hanout... aboue an
tenna ar billet.

IANN

Ha aboue me na meuz bet nemed displijadur... ha
chanz fall.

IFIK

Ne ket en Versaill e teuz graet da zervij?

IANN

Geo, en Versaill! hag ac'hanê pa meuz graet ma
bloaz, reformet abalamour d'am daoulagat, ac'hon bet
aët da Bariz... ha plaset en eur fabrik vraz... eur
ginkailhiri. Enon e renken labourat noz de... En pad
an de e vijen enon o lakat glaou-douar, en eur va-
peur vraz evid kas en dro ar mekanikou da labour-
rat houarn... Peet mad e vijemp... mez labourat a
renkemp ive... noz de, sul gwel. Pa meuz gwelet ke-
ment ze a meuz laret... red eo d'in mont trezek
Breiz-Izel... Enon na vez ket labourer d'ar sul, evel
dre aman.

IFIK

D'ar zul memez!

IANN

Ia d'ar zul... Eur miz goude, deved gand an aër
fall deuz bapeurio ar fabrik... me gweaz klanv... Na
moa ket c'hoaz gonezet kalz a dra... rag abenn beza
peet mad en Pariz eo red goud mad ar vicher...
bemde ma c'hlenvet a greske... delc'hen a reen memez

tra... ha kaër a moa delc'hel, ma ialc'h na greske tam...

IFIK

Goude gonit mad... na greske tam ?

IANN

Eno ma c'honeer mad... dispign mad a rer ive.. Eun devez, poan d'in o chom em zao, me lake glaoudouar em bapeur.. Pouf, ha me o koueza, vel eur zac'hat toaz, en kichen forn ar vateur... Enon oa kalz a dud, mez hini outé na zelle diouzin me... Paz unan... Oh mar bijen bet er gaër ! benn ar fin, e teuaz mestr ar fabrik gant daou fripon deuz kear, evit kas ac'hanon d'an hospital war eur c'hrayaz.

An hospital en Pariz !.. red eo gwelet penoz a vez groet d'an dud enon... enon zo, n'eo ket medesined... mez kigerien.. ar reze a droc'h eur c'har pe eur vrec'h, evel ma vez graet dre aman pa vez lac'het eur pemoc'h.

OLIER

Kalz a dud a vez barz en hospitatiou-ze ?

IANN

Barz er gambr e lec'h ma oan me, e oa tost da zaou ugent den... daou ugent den... pa laran tud... An hospital a oa henvel euz eun ifern, darn a iude, d'arn all a c'hope, darn all a c'hoarze...

En tal ma c'hichen a meuz gwelet unan deuz Lannuon aze o vervel, n'on ket bet kab da laret deoc'h'pegement he devoa zoufret hennez... ma n'eo ket et d'ar baradoz, n'äio den ebed...

En pad an noz, neuz ken nemet klemmou, kousket neuz ket a voien.

IFIK

En pad pegeit amzer c'hout bet enon ?

IANN

En pad tri miz.

IFIK

En pad tri miz !!

IANN

Pa oa fin d'an tri miz ze... tri miz pinijen... losket war ar ruiou... da glask ma chanz... na ouien ket pellec'h mont, na petra da ober... kousket a reen er maez war bord ar ruiou... ha didan ar ponchou

IFIK

Didan ar ponchou !

IANN

Oh na oan ket ma unan... me zouje d'in gand ma certificat etudes a c'helfen mont partout... maëz enon oa reo gand sertifikajou huelloc'h evit ma hini-me, hag a renke kousket ive... bemde ec'h ean da glask labour, hirie aman, varc'hoaz en eul lec'h all, o klask dastum eun tam arc'hant... mez allaz, kaër a moa labourat, ma ialc'h na greske ket... Red oa d'in laret ia pe nan koulskoude... Red oa mont d'ar ger... Mont da nem strinka ouz treid ma zud... ha goulen pardon diganthé...

Ugent real a moa... Penoz kavet arc'hant awalac'h da vont d'ar ger... Eur zonzj... Ma montr oa c'hoaz barz ma godel, eur montr deuz ar re gaëra prenet d'in gand ma mam-goz vit ober ma fask kenta... ha me da gas anean da di eun Horolajer.

IFIK

Te marteze na teuz ket debret pell zo ?

IANN

Fe nan zur, aboue ma c'hon deut deuz Pariz !

IFIK (d'an Hostizez)

Digaset eun tam bara aman.. (da Iann) Arc'hant awallac'h e poa da zont dar gear ?

IANN

Beteg Gwengamp hep ken ! Adalek enon a meuz baleet.

OLIER, IFIK

Beteg aman ! Adalek Gwengamp !

IANN

Ia ! Ha breman da bellec'h in-me ? Ma zud na c'houlfont ken ma reseo en o zi !. Re divalo a meuz graet d'è, na glejen jamez beza graet kement all d'è... Ober displijadur d'è breman pa c'hint arru koz ! Breman ar pez a meuz d'ober eo mervel.

IFIK

N'a ket da laret traou evelse ! Gallout a rez, marteze, beza graet kalz a zisplijadur d'az tud.. Pa welfont ac'hanont dizro ar reze a bardonno did.

IANN

Ho na raint ket.. Nann, na raint ket ! Pa deu da zonzj d'in deuz ar pez a lare ma zad de an denadek ar billet « Kerz da Bariz mar kerez, mez bez zonzj mad, adalek an de ze na laki ken da dreid em zi-me ». Nan, na c'houlénno ken digemmer ac'hanon.. ma flaz-me a zo er mor.

IFIK

Na ket da zonzjal traou evelse... Na ket da gemmer kementse a zisplijadur. Ar pez e teuz graet a zo breman ankouet... te labouro an douar hag a vo evuruz adarre vel diagent. Te c'haio adarre d'ar pardonniou gand ar plac'h iaouank ze pehini a anaveez ker mad... hag he deuz bet kement a zisplijadur pa oaz partiet.. Goud a rez piou a laran !

IANN

Oh ! na veritan ken kement a c'hraçou... N'our ket penoz mont da di va zud.. petra na zonzfont ket o welet o mab er stad man (en eur diskuel e zillad).

IFIK

Deuz duman da chanch da zillad, hag er c'heid ze me c'haio da di da dud.

IANN

Trugare d'ec'h ! Evuruz on, o welet, eviton da veza er stad man, ho peuc'h miret eviton, ar me-mez karante evel guech-all !.. hastomp buan eta, ra vezo graet, hervez m'ho peuc'h laret (Iann hag Olier a c'ha tresk an nor).

IFIK (dan Hostizez)

Pegement a dlean me d'ec'h ?

AN HOSTIZEZ

Dek gwennek.

AN TRI DEN IOOUANK A UNAN

Kenavo adare.. ha merci.

(Ar ridoch a gonez).

FIN AN EIL LODEN

Ar Gador-Brezeg

Skouerien da brezegi

AN TEODOU FALL

(Kendalc'h)

Mez petra ra an droug-prezeger? En em skoueria a ra var diskredigez ar Juzevien, pere a ziskrie miraklou hor Salver evid miret ouz ar bobl da gredi en e zoktrin; en em skoueria a ra var an tiranded kruel pere a felle d'ezo distruj ar gristenien evid beuzi en o gwad ar feiz hag ar relijion gristen.

An droug-prezeger o tikrial an den just, a lak assemblez an dud korompel da zisprijout an dud devot, ha dre eun distro heuzus, da dreti a follentez an devosion e-human: astenn a ra eta var an douar ar ren milliget euz an diskredigez, lakaat a ra ar relijion gristen da goll ar gwella moien he devoa d'en em soutenn ha da vleuia, hag o foud dre e wall deodadou da harzel ar re all da imita ar skouerien mad e oant var var da heuil, e pella eur a bratik ar vertuz hag e listruj peb kreden.

Teod milliget! An den, ar vreg, ar plac'h-ze o doa brud vad araok beza bet diskriet genid! Kalz a dud a heulie o eksemplou mad, kalz a dud en em zouge d'ar vertuz, o weled o devosion. Ar beleg-ze a ra gant sikour Doue kalz a gonsersionou, kalz a dud e listroa da Zoue dre e voien, sikour a re kalz a bec'herien da veza feal da Zoue goude o distro. Serri a re d'ar bec'herien an nor euz an ifern, digori a re d'ar benitanted an nor euz ar baradoz. Anaveet ec'h euz ennan, teod fall, teod milliget, anaveet ec'h euz ennan eur si braz; (rag piou n'en deuz ket er bed-man e zefotou, evit kaout tud parfete ve red mond d'o c'hlask etouez ar Sent hag an ele), anaveet ec'h euz ennan, teod ifern, eur si diester hepken!

Brudet ec'h euz kement-se, he c'hresket ec'h euz, oc'h e gonta d'ar re-all, rentet ec'h euz anat d'an holl dud euz ar c'hanton eun defot ha n'anaveet den a-bed en den-ze! Petra c'hoarvez? An den-ze, eur wech diskriet genid, n'en devezo morse e vrud vad e pad an dilerc'h euz e vuez! Da deod milliget he deuz servijet a armou d'an droug-spered, evid ampêch silvidigez da nesa!

Lingua eorum arma et sagitta.

An droug-prezeger, o lakaat e nesa da goll e vrud, hen espoz d'ar brasa danger d'en em goll, rag goude an dishenor e vo dizesper, neb n'en deuz ket mui a esperanz da zerc'hel mad d'e vrud dirag an dud, en em ruill hep mez ebarz ar c'hrimou ar re vrasa, eme eun Tad Santel euz an Iliz: *ruit ad vitia, si nihil apud homines perdendum superest.* Ar c'holl euz e vrud a zo ar mammen euz e visou: *infama matris est delictorum!*

An hini en deuz kollet dirag Doue ar santelez euz e ene, en em vir c'hoaz euz a serten visou mezuz, keid hag eme istimet gaud an dud. Mez ma deu goude beza kollet grasou mad Doue dre e bec'hed, da goll c'hoaz e vrud vad dirag an dud, n'en neuz mui peurvuia netra gouest d'en delc'her en e zever.

P'en em gwel eun den, eur plac'h, eur vreg bennag dishenoret dre ar gwall deodadou, na raint mui peurvuia forz a-bed deuz ar pez a lavar ar bed. Na gousto mui remorsiou d'an neb na gred ket e c'hall c'hoaz ober eur c'holl bennag goude beza kollet e vrud vad.

Selu eno ar stad mialeürus e pehini en deuz taolet an teod fall an hini en deuz dikriet. An dizesper da adsevel morse o brud kollet dre ar gwall deodadou a lak kalz a dud d'en em grouga, eme Sant Krisostom. *Multi ad laqueum convolarunt, fame opprobrium non ferentes.* N'en deuz temptasion e-bed ken gouest da lakaat eun den d'en em goll, evel an hini a zeu d'ezan a berz an droug-prezegerien.

Mar lekeet eun den da goll e vadou, en em gontanto peurvuia da c'houlenn dre justis an danvez hoc'h euz kemeret divar e goust; mez mar hoc'h euz lemmet digantan e vrud, dibaot e c'halvo ar justis. Mirout a rei en e galon eur gasoni guzet ouzoc'h: en em venji a reio kousto pe gousto, ha pa dlefe koll e ene, ha pa dlefe gouzaon an holl rigor euz a justis ar Roue.

Eaz eo en em gleved gaud eun den da behini hoc'h euz gret eun domach bennag: mar nen deo kistion nemed euz a vadou mondian; pa vezo raparet an domach great d'ezan en e vadou, e vougo en e galon e gasoni hag e vuanegez, mez eur wech ma ve dishenoret eun den dre eur gwall deodad, nen deuz moien e-bed d'hen lakaat da ankouaat kemend-se, na peurvuia moien e-bed goudeze da adgounid e garantez. Na zo peurvuia moien e-bed da lakaat an den dikriet da zijonjal an droug bet lavaret en e eneb. Mirout a rei an den-ze epad e vuez, aliez a wech zoken en heurvez e varo, eur gasoni kuzet an eneb an hini e deuz han diskriet. Gant pesort dispozisionou eta e sakramanto? Pe sort buez e reno an den-ze er bed-man, ha pe sort eternite (peurbadelez) en devo an den-ze er bed all?

Ar rezon euz a gement-man a zo diazeet var an istim o deuz an holl euz o brud-vad. Labourit da gaout eun hano mad! *Curam habe de bono nomine.*

Ar vrud eo ar presiusa euz an holl denzoriou; an holl pinvidegeziou a ell tremenn evel eur skeud! Piou bennag a lak enno e fizianz, a wel anezo o lisparisa euz a zirag e zaoulagad pa zonzj an nebeuta. Red eo d'ezan en em zislaga outo pa zeu ar maro d'her gervel. Mez ar vrud a zo eur mad padus. *Bonum autem nomen permanet.*

Ar santella buez na ell padout nemed eur serten niver a vloaveziou. Da beb heur ha da beb mare, ar maro a sko an den just koulz hag ar pec'her. Mez ar maro n'en deuz galloud e-bed var ho brud. Chom a ra hor brud vad var hol lerc'h, sortial a ra viktorius euz ar bez, tremenn a ra dreist an amzer, skriva ra hano an den honest var leor an eternite (peurbadelez). Gwelloc'h eo eta brud vad eged tenzoriou, gwelloc'h eged ar vuez e-human. Sed eno ar penn-kenta var behini e tiazaz Tertulian pa lavar: « Muioc'h gwiridik eo ar gouliou a rer d'ar vrud vad evid n'en deo ar gouliou a rer d'ar c'horf ».

Prior est pudoris quam corporis plaga. Eur wech pare ar blonsou a ve great d'ar c'horf e ve prest ankouaet. Tremenet ar boan, ne zonzjer mui ennih. Blonsou an enor a gendalc'h bepred, morse na bareont, morse na chanont da wada. Rag petra zervich d'eun den miret e vuez, ma ne ra nemed dougen e peb lec'h gantan interman e enor? *Quid prodest homini vivere, si secum fert funera dignitatis?*

Pa ziskriez eta da nesa, teod milliget, e rez d'ezan eur brasoc'h laëronsi evid na rafez o laërez e vadou digantan.

(Da gendalc'her)

HISTOR BREIZ

DIAZEZ PLOUFRAGAN ha ST-BRIEK⁽¹⁾

(Pennadou distaget divar *Histor Breiz* en brezonek, lakeet var ar stern gant *Alc'houeder (Berthou)* hag *Ab Alor (Ar Berr)*.)

Gwelet hon deuz er IV^{ved} pennad stad truezus en Arvor en blaveziou diveza ar rouantelez roman. Hon bro n'he devoa ken, koulz laret, a dud. Meur a dra oa kiriek da gement-se : renadur fall ar Romaned, dispac'hioù hep paouez, ar paour-kez Bagauded, hag an dic'hlan roman. Nerz kalon tud pinvidik an Arvor a oa kollet. Keariou evel Kurio-solium⁽²⁾ oa bet distrujet. Er c'hestel-krenv na vane den. Ar c'hoajou, an aochou, an enezennou, ar mor, oa deued da veza loden penn tudou ar bobl, moustret gant Kezar. Ar re-ze oa welloc'h gant beva gant al loened gwez eget bea laket er sklavaj kriz evel o c'henvroiz. Gwiklan, hag ar re henvel outhan, oa gwir vugale ar Wenediz-se.

Hogen pa zigouezaz d'ar Vretouned beza harluet deuz o bro *gwasket etre ar mor hag an dud gwez* ar peurluvia diouté a zavas war bagou skanv great gant kroc'hen, ha kana reent truezuz :

— O Doue, ho torn en euz hon kaset evel denved d'al laz ; hadet en euz ahanomp etouez ar boblou digar.

Ar re-ze a zeuaz eta da gemer lec'h an Armorikaned. Na chomfomp ket da ziviza diwar benn gwir pe faoz Konan-Meriadek, pehini a dremen vit bea bet kenta roue Breiz er bloavez 380. Pez en euz roet troad d'an histor-se eo kement-ma : an tiern Riothim hag an Eskop Mansuetus, a zeuaz en penn eur strollad Bretouned da sevel eur rumm war al Loire, er bloavez 468. Marteze dleer gwelet en Riothim hag en en e bobl, tadou tud gorenez ar C'hroazik bourk Batz, hag ar Pouligwen, pere gomize c'hoaz brezounek en komansaman an XIX^{ed} kantved.

Gwelet hon deuz Riothim en emgann evel mignon d'ar Romaned, enep d'ar Vizigoted⁽³⁾. Na ouzomp ket nemeur ouspenn diouthan, rag an traou-man zo kollet en tevalijen an amzer, ha na van koulz laret netra evit o sklerijenni.

An divroidigez a dleomp heuil ar muia eo hini Breiz-Veur an hanter-noz, pehini badaz adalek 460 bete 500. Pad an amzer-ze, oe savet eun niver braz a blouioù⁽⁴⁾ hag a lannou⁽⁵⁾.

Da genta, sethu Fragan pehini gemeraz troad en Briak, porz-mor bihan en pleg-mor Iffiniak, hag a zavaz eno ar barrez hanvet c'hoaz hirio Ploufragan. Hervez lavar ar gonterien goz, Fragan hag e bobl a oe dreist-holl magerien denved, zaout ha kezek.

An tammik rouantelez-ma, a boan oa d'ezi beza diskwizet demeuz poaniou e divroidigez hag e zavaden neve, a welaz bagajou all oc'h erruout deuz Breiz-Veur, hag o tiskenn war aber ar Gouët. Pennrenet oa ar re-ma gant an thiern Rhigwall. Rhigwall a

reaz sevel evithan e-unan eur c'hastel elec'h man brema Iliz-Veur Zant-Briek. E dud a zavaz lojeiz war riblou ar Gouët, adalek Zant-Briek bete Gouësant.

En hevellep amzer ec'h arruaz eur bagad all, gouarnet gant Konotok, pehini 'n em ziazeaz en Landreger.

Ha goude ec'h arruaz Zant-Budok pehini hon deuz gwelet o kelenni ar Varzed iaouank en abati Lankarvan. Mond a reaz da choum war dro ar bloavez 470 en eun enezennik, hanvet neuze evel brema, enez Lavret. Beza oa c'hoaz eun Arvoriad bennag bars an enezen-ze.

Eur vignouniach stard a zavaz buan etre menezec'h Lavret ha gwazed Ploufragan⁽⁶⁾. Fragan en efoa tri mab : Jakut, Gwezenok ha Gwennole. An thiern a gasaz hema, pehini oa ar iaouanka, da skol Budok hag en eur vont e dremenjont dre aochou Bro-Goëlo. E Lavret, ar c'hloarek iaouank Gwennole a greske e furnez dirak Doue ha dirak ar bed. Awechou a iec da weled e dad, dreist-holl pa roe ar vagerien vraz Fragan ha Rhigwall redadek kezek. An eil hag egile, herve larer, oa gwel droet war ar blijadur-se Laromp memeuz penaoz ar c'henta redadek kezek oe bet er bloavez 480, war an treaz, en eun aod bennag etre Zant-Briek ha Landreger. Daoust hag hen laro c'hoaz ar Zaozon ec'h eo hi o deuz ijinet ar redadegou-ma ?

Eur mare'her gwalleuruz, pehini n'eoas goned al lore, a gouezaz diwar e varc'h, hag en em lazaz o skeñ e benn war eur c'harrek. Kement-all arru c'hoaz brema a wechou 1300 bloa goude. Mez ar varc'herien a gav hirio ar maro ebarz ar redadek kezek, n'o de ket kement a eur-vad evel hema, pehini a zeuaz adarre d'ar vuez, goude pedennou Gwennole iaouank.

Pemp bloa goude, Briek⁽⁷⁾ hag e venec'h a gemeraz troad d'o zro en Aber ar Gouët, war zouarou Rigwall. Heman oa eun tammik klanv an deiz-ze. Pa glevaz doare deus arruidigez Briek, a zavaz ennan kement a fulor ken a gasas e zoudarded da da argas ar manac'h. Mez e stad a iec war fallaat ha pa welaz mad oa dorn Doue uz d'ean, a gasaz kannaded all da Vriek evit kinnig d'ean e garante, ha rei d'ean eun tam douar evit sevel eur manafi. Goude ar c'hinnig-se, Briek a zistroaz hag a wellaaz Rhigwall ; anavezout reaz anean memeuz evel kenderv, rag o daou e oaint deuz hevellep bro. Goude kement-se, e choumfont ar gwella mignoned, ha gras d'e, Konan, eur prinz all deuet divezatoc'h deus a Valentia da vro Sant-Briek, en em zistroaz ive d'ar feiz wirion.

ALC'HOUEDER-TREGER hag AB ALOR.

(Da genderc'hel.)

1 Pastell tennet deuz an Istor a Vreiz, gant Erwan Berthou ha Leon Ar Berr (Pennad VI).
2 Hirio Corseult, C.-d.-N.
3 Sallet ar IV^{ed} pennad.
4 Plou : Briek gouarnet gant eur prinz : E. Sk. : Plouencour, pe pobl Encour.
5 Lan : Menerc'hi : E. Sk. : Menerc'hi Thevenek, pe Landevenek.
6 Talvoudegez ar gir latin « clientes » : gwazed, vassaux en gallek.
7 Briek en gallek.

MOUEZ EUN DELEN

D'am mignon iaouank Roc'hlan.

Eun noz war ma garrek e oan o tiskwizan
Dinec'h hag evuruz vel ma ven peurvuian...
Sonjal e ren en Breiz hag en amzeriou gaër
Ma oa enni an holl digabestr, dibreder.
Ma rene en peb lec'h ar peuc'h, al levenez
Ar gizioù mad ha fur hag ar gwir zantelez.
Ha sonj an amzer-ze, seder vel eun hunvre
A re d'in hirvoudi war stad ma Bro hirie....
Gwechall goz, emeon, e zave ar Varzed
Evid difenn dalc'hmad Hermin ar Vretoned.
Pa felle d'ar Gall brein pe d'ar Zaozon treitour
Gwaska douar Arvor, kerkent vel eur gedour
Vije gweled peb barz o krige 'n e delen
Hag o teurel dre-holl garm skiltr ar Stourmaden
D'e vouez krenv ha nerzuz ar Breizad a zave
Hag ar Gall, hag ar Saoz deuz ar vro a dec'he.
Perag ive hirie na glever ken 'n hon Bro
Pa 'z omp ken gwall gaset korn-boud ar brezello?
Pegeit, o ma Doue, e vo c'hoaz Breiz-Izel
Gwasket ha mastaret gand an estren diboell?
Daoust hag en hon amzer n'euz ken ar memez gwad
O virvi birvidik en kalon ar Breizad?
Daoust hag aliou fur hon Barzed koz, karet
Vefe ganimp hirie dilezet, ankouaet?
Ha ma 'man c'hoaz ennomp tân zakr o c'harante
Perag na zav dre holl Barzed t'êr eveltê?
Ma hadkemero Breiz gand he furnez gwechall
He nerz hag he brazder en touez ar poblou all...
Setu ar sonjou kri deue war ma spered
Pa meuz klevet zouden eur vouez kaër, kaër meur'bed
O tiston dudius war lein ar meneou
Hag o tihun dre-holl hekleo braz ar c'hoajou.
Dre ma tride ganti ha lannek ha traouien
Em euz he anveet evit mouez eun delen.
Gwech e zone dispar, tener, karantezuz
Gwech he c'hleven ive evel eur galv skiltruz!
Ha ganti tro ha tro ma c'halon barz ma c'hreiz
A zave d'an nenvou pe a zaille 'vit Breiz!
Mes da biou c'hall bezan an delen drant ha t'êr
Ar zon ken frealzuz war douar Kalanher?
Piou gand e vizied a denn euz he c'herden
Ar beden galonek e klevan o tremen?
Piou!... Mes te, o Roc'hlan? Te ez eo ar Barz-ze
Ha mouez kaër da delen eo e klevan du-ze..
Entânet on ganti rag he c'hân zo kristen
Evel m'eo ar bugel a chach war he c'herden.
An hano barz, mignon, e teuz bet dibabet
A zo talvouduz dreist... Evellan n'an euz ket.
Roc'hlan! Roc'h! vel eur roc'h te a chomo dalc'hmad
Stard barz en ez kreden, en kreden ar Breizad.
O Barz! evid da Vreiz te a vezo garrek
Soun ha nerzuz 'n ez zav evid ar Brezonek!
Ha gand aon na teufe trubardet d'az gwalla
Teuz laket d'az tiwall eur gouriz ar gwella
Lann! En dro d'id al lann gant pikou lem ha hir
A rei eur gward enor, evel klezeou dir!
Eneb d'eur seurt difenn, netra na dalveo
Hag en despet d'an holl da delen a gano!
Klevet a vo he mouez a dra zur, o mignon
Tra ma kani warni gant fe vraz da galon

Klevet e vo e mouez gand ar wir Vretoned
A hirvoud c'hoaz hirie dindan ar C'halloued.
Laret e refont holl, goneet evid mad:
« Na n'eo bet ar Breizad biskoaz trubard d'e wad
Da vouez an telennou, war zao! evid hon Bro
Keit m'he devo Barzed, Breiz-Izel na varvo! »

AR YEODET-BOCHER.

Ar Barz evuruz

*Da Vreiz-Izel,
eur breton a Vreiz-Uhel.*

Bro an dud dir hag al lannou
Ma 'z on pell euz da draoniennou
Ganet eun de,
Da iez aour, koant vel na zo ket
Me ma unan, meuz hi disket
Gant levenez ha karante.
Meuz hi disket wit da gana,
Wit da veuli hag entana
Dre va gwerziou
Kalon nerzuz da baizanted
Eneb ar Gall! ar Gall daonet
Neuz ganthan med fallenteziou.
Meuz hi disket, ô Breiz-Izel
Wit he vriz-gallek dilezel
Ha dont herie
D'az karout muioc'h a viskoaz
Gant ma gomprenin gwelloc'h c'hoaz
Kaërderiou kuzet da ine...
Oh nag evuruz on brema
Pa c'hallan laret kement-ma!
Ive, m'hen tou!
Keit eun tam buez vo ganin
Da iez a vezo va iez d'in,
Bro an dud dir hag al lannou!

MATHALIZ.

Breiz a vo ato Breiz

Ama pell euz Arvor, am euz klevet penoz
E Bro ar Vretoned, eun den kriz ha direiz
A glask mouga ar feiz ha iez an Tadou-koz,
Hogen, daoust d'he goumar: Breiz a vo ato Breiz!

Ha n'anav ket eta Bugale Breiz-Izel?
Ho c'halon a zo kre, ho fenn vel d'eur garrek!
Biskoaz n'o deuz krenet war dachen ar brezel
Hag hijio vel gwechall e z'int tud kalonek.

E gwir keit ma redo ar goad en ho gwasied
Biken n'a zinac'hint nag ho feiz nag ho iez.
Kaër vezo ho gwall-gas e vezint Bretouned
Ha feal da Doue keit ma vint e buez!

O Breiz, va Bro-garet, war-zao, huel da benn.
Bez a zo c'hoaz ennout Bugale kalonek.
An amzer 'zo tenval, er mor 'zo tarsiou gwen:
Hogen da Vugale 'zo henvel euz garrek !

Pebez enor eta, va c'henvroiz karet
Evidomp da veza bugale Breiz-Izel !
Savomp huel hor mouez ha lavaromp bepred :
« Kent 'vit dinac'h hor Bro, gwell eo ganomp mervel ! »

Dalc'homp stard, Bretouned, Doue a zo ganomp !
Evel d'hon Tadou-koz, dalc'homp d'hor iez, d'hor feiz.
« Hor goad 'zo da Vro-C'hall, hor iez avad, zo d'comp ! »
Keit ma pado ar Bed, Breiz a vo ato Breiz !

J. AR PELLETER.

Malaville, dre Châteauneuf (Charente.)

SONIK A GARANTE

D'am Annettik

Pa 'z eo du beg ar menezioù
Neuze blich d'in, hed ar maezioù
Hunvreal d'am mestrezik koant
D'am muia karet, va oll c'hoant.

Ha kana laouen ha seder
War enn delen, er sioulder,
Ar garante 'meuz ewit Hi,
Karante 'vel na zo hini !

Kana, kana hep paouez tam,
Muzc'hoarz he iaouankiz dinam,
C'houez vad he gened souezuz,

Peuc'h he c'halon madelezuz,
Tomder he zellou, levane,
Furnez ha galloud hec'h ene....

MATHALIZ.

SONIK A VREZEL

Krenet war ho tiouhar, tud lorc'huz a Vro-c'hall
Ha c'houi tud a Vro-Zaoz !.. Glevet ket o iouc'hall
Gand eur vraz a fulor, dre-oll ar Vretoned
Eneb d'ec'h ha d'ho re a newez unanet ???..

Glewet ket o trouzal e-kreiz al lanneier
En donder ar c'hoajou mouez dir ar c'hlezeier ?..
Glewet ket en peb lec'h o kana ar Varzed
Hag o respounta d'è an ekleioù kuzet ???..

Krenet ta ! krenet oll gwaskerien an Diou Vreiz !
Fin zo d'ho torfejou ha d'ho puhe direiz !
O tihun 'ma *Arzur*, flammou 'n e zaoulagad.

Raog-pell e vo gwelet war hentchou an Argoad
Nerz gantan 'vel gwechall ha prest c'hoaz da vervel
Dispont ha laouen-tre, wit douar e gavel !..

MATHALIZ.



KANAOUEN SOUDARD

Bet savet var dro ar bloarez 1840, ha dastumet e parrez an Ergue-Vihan, gant an Ao. Abad Guillerm.

I

An diveza iouaden
'N em goll var ar mene.
Adeo 'ta kanaouen
Euz bro gaër a Gerne,
Adeo 'ta kaër iliz
A Gemper-Corentin,
Adeo ma iaouankiz,
N'am euz mui da c'hoarzin.

II

Euz palud Santez Anna,
Euz a grec'hennou Krec'h,
Ne velimp mui pesketa
E mor Douarnenez ;
Nag ive e Sant-Kadou
Nag ebarz Keraëz
Na zanzfomp d'ar biniou
Barz el leuriou nevez.

III

Euz Santez Anna Venet
Na zeufomp mui en dro,
Gant kroazioù tresserret
Aour kaër ha goulo.
Na zeufomp mui ac'hano,
Disputi da holl Breiz,
Gant kroazioù Sant-Servais,
Kernevodet hardiz !

IV

Kenavo da Rumengol,
Kenavo da Vulad,
Kenavo da Gastell-Paol,
Kenavo d'ar Veach vad,
Kenavo da Zant Tujan,
D'an Aotrou Sant Urlou,
D'Intron Varia Sklerder,
D'an holl pardonioù !

V

C'hui mignoned devot
Euz a barrez Ergue,
Ti 'n Itron Varia Kerzeot,
C'hui ialo adarre :
Allumit diou c'houlaouen
Tal an aoter eno,
Ha lavarit eur beden
Evit paotred ho pro.

VI

Red eo eta partial
Ha monet d'an Alger,
Inutil eo d'comp sonjal
Da zont enn-dro d'ar ger,
Rag hervez prophetioù,
Benn ar bloa daou-ugent
Gant brezel ha klenvejou
Ar bed chencho a-benn.

VII

Eun dra teu d'am c'honsoli
Rag ni hon euz klevet,
E leac'h iomp da gombati
N'euz nemed Morianed ;
O laza n'eo zet pec'hed,
Rag n'int ket kristenien,
Non paz evel Saozoned,
Hor gwall enebourien.

Seiz-ha-Seiz-Ugent

Divunaden brezonek, hag o respontchou

DASTUMET HA REIZET GANT

Ar Barz TALDIR JAFFRENOU
(Kondalc'h)

- 13 Hir vel funien, fun n'a n'ê,
Plad vel kolvez, kolvez n'ê,
Gwaleur dagalz mar komzfe,
Petra gredez breman ve?
An hent (pe ar winojen.)
- 14 Me am meuz eul louar mud
A zo leun a eskern tud?
Ma bolez koat.
- 15 A zo bet beo hag a zo maro,
A zoug ar re veo dreist ar re varo?
Ar boutou ler.
- 16 Me a dol eun dra dreist an ti,
Pa'c'h an da glask, e kavan tri?
Eun ui (melen-vi, gwen-ri ha plusken.)
- 17 Dek o checha, pemp a vouta,
O sevel da krec'h gant roz ar bromou?
Eun den o lakaat e loër.
- 18 A wel rer kemend den a zeu en ti?
An treuzou.
- 19 A ziskuez e zent da gemend a zeu en ti?
An drezen.
- 20 Eur gamprrik vihan du,
Kadoriou gwen en peb tu,
Enni eur skubelen ru?
Ar genou (dent ha teod.)
- 21 A ia war e benn d'ar marc'had?
An tach.
- 22 A ia a-dreuz d'ar foar?
Ar sach-ed war gein ar marc'h.
- 23 A ia d'ar ster,
Hag a lez e vouëllou er gear?
Ar c'holc'hed.
- 24 A ia a souz a-dren d'e labour?
Ar c'helorn er punz.
- 25 A ia en kear
Hag a lez e doull er gear?
An alc'houez.
- 26 A ia d'ar foar hag a lez e eskern er gear?
Ar c'hanab.
- 27 Me a daol eun dra dreist an ti,
Hep mond da glask e teu ganin?
Eur bellen-neud (mar miran ar poëll em dorn).
- 28 Pevar gorn pleg
Hag eur rer diazeet?
Ar pill-lann (pe louar-ven).
- 29 Me meuz eur wezen en penn ma zi
Eo gwelloc'h he rusken evithi?
Ar ganaben.
- 30 Me meuz en penn ma zi eur wezen hag ennhi
mil brank, eun nezik en peb brank, hag eul
lapousik en peb nez, ha pa ganont e kanont holl
en eur vouez.
Eur c'holoen-wenan.
- 31 Ian an neuz eur fornik,
Uz d'ar fornik diou chiminalik,
Uz d'an diou chiminalik daou brennestrik
Uz d'an daou brennestrik eur parkik,
Ha heman zo leun a zaoutigou munud?
Genou, fronellou, daou-lagad, bleo ha iaou Ian.
- 32 Ar memez chupen war dri mevel, pa ve tom d'u-
nan, e ve tom d'ê o zri?
An trebe.
- 33 Pevar a zo aman, pevar o fond aman, ha pevar
gant, pevar a vo debret aman, pevar ac'hei
ac'hann, ha pevar a chomo aman?
Eur gador, eur c'has hag eul logoden.
- 34 Ar pez neuz ket bet
Ha ne vo ket?
Eun neziad logod en skouarn enr c'has.
- 35 Silsigen on ha ne n'on ket.
N'on ket kig, kroc'hen kenneubet?
Eur gac'haden.
- 36 Na kig na kroc'hen, a nij hep dioueskell, hag a
varv en eur gana?
An hekleo.
- 37 Du nemed e rer?
Ar chiminal.
- 38 Tarigos tarigosik
Goloet a vil bozik
Ha du holl nemed e rer.
Hennez zo eun tarigos kaër?
Ar rouaren.
- 39 Ped lost loë
Zo deuz duze
Da Vene-Bre?
Unan (mar be hir awalc'h.)
- 40 Uhel gwintet ha fall wisket
A lak ar gwiragez da redek?
Ar c'hloch.
- 41 Genou deuz genou, seiz troad hag eul lost?
Eul loen-kezek
oc'h eva dour deuz eur pouthouarn tribiz.
- 42 Eun dip ha dapez
Eur wink ha winkez,
Eun ton-ton besk
O redek en o mesk?
Eur marc'h-kalloc'h o pignat war eur gazek.
Pe Eur gciader o labourat war e stern.

- 43 Unan o toulla, daou o weled toulla, daou o chilaou toulla, pevar o tougen da doulla, hag unan all o skei war eun toull da doulla ?
Eur pemoc'h o turc'hia. (E fri, e zaoulagad, e ziskouarn, e dreid hag e lost war doull e rer).
- 44 Petra e taol ar paour gant dispriz war an douar, hag e tastum ar pinvidik gant aked en e c'hodel ?
Eur vec'hien.
- 45 Peder beren zo en eur wezen : ar person hag e c'hoar, ar mear hag e wreg a dap beb a hini en eur dremen, hag e chom unan c'hoaz. Penoz ?
A-tou zur gwreg ar mear eo c'hoar ar person.
- 46 Triouac'h kemener : gant eur skoed rei Leb a bevar real da bephini ?
Tri oac'h kemener.
- 47 Penoz staga naontek marc'h gant daouzek brid ?
Daou zek brid zo ugent brid, hag unan e chom c'hoaz.
- 48 Seul vuia ve moan, muioc'h aoun a-ze a ve deuz outan ?
Eur pont.
- 49 Eur jô ru, eun dipr houarn hag eun toucher pri war e gein ?
An tan, an trebe, ar poud.
- 50 Eun dipr houarn hag eur marc'h mein, Hag eun toucher pri war e gein ?
An trebe, an oaled, ar poud.
- 51 A ia da vale barz ar c'hoat Ha na stok ket an douar d'e droad ?
Eun ebeul bihan en kof e vam.
- 52 Eun den a oa et an de-all E-kreiz eur c'hoat da chaseal, A loened a lezaz enon Hag ar c'hoat a zeuaz ganton ?
Eun den o kribat e benn,
- 53 A zebr dre e rer hag a gac'h dre e c'henou ?
Ar chiminal.
- 54 Piou a dap e wreg, a antrenn en kof e vam, [hag a zebr e dad ?
Ar beleg (e vreuriel eo e vreg, an iliz e vam, J-K e dad.)
- 55 A vihana pa laker...ennan ?
Ar c'houtaouen.
- 56 A vrasa pa dennér dioutan ?
An toull.
- 57 A ia d'e labour en eur gana, A zeu d'ar gear en eur ouela ?
Ar c'helorn (pe sail)
- 58 Daou o vond gant an hent, Memez tra laront o daou, Koulskoude unan a lar gaou !
An oc'h hag ar wis.
- 59 Brazez ar werc'h, brazez ar vam, Brazez ar werc'h en kof e mam ?
Eur beliad dour en eur varasad dour.
- 60 A ia da Gallak beb merc'her ha nez-han na ve [ket bet gret a varc'h ad
An teod.
- 61 A ia d'ar marc'had er baner Hag a zeu er baner d'ar gear ?
An teod.
- 62 An diesa tra evit eur bramer ?
Derc'het e cram war bek eun ibil.
- 63 Ken koz hag e dad ?
Mab Ar C'hoz.
- 64 A renk ober tri droatad hent Araog avanz treuz eun neuden !
Ar vursen
- 65 Tad huel, mam grucl, rouz vagerez, gwen ar [bugel ?
Eur gistinen àó en he c'hlor er wezen.
- 66 Furch-furch dre an ti N'he deuz na lagad na fri ?
Ar skubelen.
- 67 A zo kouët da vatez Deuz a rouanez ?
Ar skubelen bet balan bleuniet.
- 68 Penoz kousket e-tre daou avel hag ober tan gant kojou ?
Kousket dindan eur pont, ha c'hwera tan gan lizerou.
- 69 Petra ve eun eston ?
Eur bern koc'h kemend hag eur pignon.
- 70 Piou a lez ar stouf enon Hag a zigas an toull ganton.
Eun den et da... lakaat eun tam da iena.
- 71 Petra e lak eur plac'h e-tre he dent hag e tistaol goudeze gant rukun ?
Eur c'hoenen.
- 72 Duman zo diou itron o vale, Marteze heont bete duze : Unan anè zo en kanvo Eur vantell du ouz hi golo ; Heben a zo gwisket en gwen, Hag eur c'houtaouen uz d'he fenn. Awechou e vent deuz ar brava, Awechou deuz an divalôa, Beb a vedalen deuz o diü, Lâr d'in brema petra int-hi ?
An Noz hag an De, hag ral Loar hag an Heol.
- 73 Petra zo ar muia henvel awechou Deuz fri eun oc'h war an treuzou
Fri ar wis.
- 74 Ha deuz eun hanter-loar
An hanter all.
- 75 Me am meuz ganin eun oustil Evel m'o deuz an dud habil. Awechou ve mad distinget, Awechou all a zroug karget. Ar gwella eo, hag ar fallia, Hag en eur memez pezh e ma ?
An Teod.

76 Pegoulz a ve ar muia a vleo war ar c'haor?
Pa ve ar bouc'h warni.

77 Me am meuz eur gamprik wen
Zo alc'houet en daou benn,
Ha neuz forz petra a ri
N'i ket e-barz hep terri?
Eun ui.

78 Kant toul ha kant andel,
Hag eur groaz a hentel.
Eur c'hrë koat.

79 Perag e c'hourve an ijen?
Dre ma n'ell ket azez

80 Perag zo eur c'hog war bek an tour duze?
Mar bize laket eur iar ha mar dije doet, e vije torret an ui.

GUERZ EN HOULEN

Dem mignon en abed Jojob Siga'o, ag en Arrahon.

I

- Houlen, tre ma lipes
Sablek en aud meinus
Petra e vourvoutes
En ha son hirvoudus?
Ra bian d'omb doereieu
Ag hur varteloded,
Konz d'omb ag hun Tadeu
Konz d'omb ag hur Goesed!
- « E kreiz er mor digounaret
« (Rak en aüel ne oe ket kriü),
« M'em es douget ha luchennet
« Ou bagigeu dister, hiniü.
« Gorteit ha Trugerikeit Doue!
« Bet leüiné bras en hou Pro;
« Arhoah, Groagé ha Bugale,
« E tei hou tud d'er ger, en dro!»
- Flour bras e ha gonzeu.
Houlennik chumennet,
Dre oll hur haloneu
Bet enta beniget!

II

- Houlen, tre ma 'vérües
Ar ribl an aud meinus
Petra enta 'brudes
En ha son dasonnus?
Ra bian d'omb doereieu
Ag hur Varteloded
Konz d'omb ag hun Tadeu
Konz d'omb ag hur Goesed!
- « E kreiz er mor bras kounaret
« Rak en aüel e oe goal-griü
« M'em es hejet ha goal-dretet
« Ou bagigeu dister, hiniü

« Ne hortet ket, mes pedet Doue!
« Bet ouil ha glahar en hou Pro:
« Biskoah, Groage ha bugale,
« Ne zeï hou Tud d'er ger, en dro!»

— Trist bras e ha gonzeu,
Houlennik chumennet;
Dre oll hur haloneu
Bet enta meliget!

EFFLAM KOED SKAU.

ER VREIHIS

e tigouskein en Oriant

Ur blejadur vraz e d'omp laret de lennerion er Vro
el me lare 'ba Goueliou Plelan (1) hun mestr en Eutru
Vallée ag a ger Sant-Briek, a pe gonze a ziarbenn er
Guediz:

« Guediz, eme-ean, dre ou ekzempl vad, dre ou
unvanieh ha dre ou c'harante eit Breih hag hi lavar, a
c'hall boud roeit de chuer d'en oll Vretoned ».

Ama, ni eüe e lar hag e zonzj eltan! A Vro-Gued
ne za 'meid keheleu mad dalbeh. Chetu memb tud en
Oriant, en dud pinüik, en dud braz hag ihuel, e ton
tammik ha tam de gemer interest braz 'barh er muzik
breton, ha dre-hi, barh oll en treu keltiek arall.

Hun c'hamrad, en Eutru Renan Saïb, rener *Kloc'hdi
Breiz*, en des groeit eit er suhun baseet, ur c'haër a bre-
deg, 'barh Kelc'hdi er Vrediah « Géographie », dirak
dopenn pemp kant a chileüerion. E bredeg e ride ane-
hi ar er Muzik breton, pe en Tonieu a Vreih-Vian. La-
keit en dez en kaloneu en dud ihuel a oe inou, ur ful
tan hag e zeï de flaminein, un haden hag e zeï de dol
freh deüehatoc'h.

Ar e lerc'h, hur brer Loeiz Herrieu, anaüet mad dan
en hanü a Varh labourer, en dez kanet ur feskennad ag
e soneneu braüan, hag, reve en akustumanz, e an zou bet
straklet en dehorn d'eon hemb arsaü. En Damzel Pa-
ban hi dez kanet brehonek eüe. Mar a vuziker arall ou
dez c'hoariet bep eil tro, hag er seanz e zou deit de fin
ar gan *Er Bro goz ma zadou* dre un tolpad kanerion a
choej.

“ TALDIR ”

(1) Evid ar Rentet-Kont hed da hed, lennit *Ar Bob!* deuz ar 1 a
viz Ebrel.



EMBANNOU

Stal-Leoriou
Ar Gwaziou
MONTROULEZ, 1, Leur-Gear Emil-Souvestr, MONTROULEZ
Niver braz a Leoriou Ofern evit Prizioù katekis
Goulou Koar a bep seurt evit an illzou

Sebastian Ar GAK
Lez-Vren, dre Gemeneven (Pennarbed)
Leazdi Vraz : Amann flun
Savadurez-skouer a ouenn saout Breiz
JISTR A GENTA MERK.

Gwin koz a beb bro
Kaliteou braz
Gwinou - ardant ha Likeuriou
F.-M. PERSON, Montroulez

En ti PENNVEN, kizeller
Ha garaner koat
En PONTIVY (Morbihan)
E kaver espisjal
Meurb breton da brenan
Hag annez all a beb seurt mod

Stal-Leorion. --- Paperou livet
MAUVIEL
12, Ru Brest, MONTROULEZ
a werz ar gelaouennou brezounek, hag a beb
seurt moulladurezou

APOTIKEREZ AR JANNE
en Keraez Kerne-Uhel
A allomp tud ar c'horn-douar-ma davond
d'en em bourveñ enni

Er guellan Kevelen e brehonek Guened
e DIHUNAMB
groeit bep deu viz en Oriant dre Loeiz HERRIEU hag
Andreu MELLAK.
Deu blank er rummen ; Dek blank aveit ur bleiad.

Grand Hôtel d'Europe
A. BONNAUD, Perc'henn
MONTROULEZ
A zigemer "Ar Vro"

MENGLEUZIQU MEIN-DO
Er Mill-ar-Bik, Parrez Paule
KANTON MAËL - KERAËZ
Bep seurt Mein-Glaz, henvel ouz re Angers
Per NIVET, entrepreneur, PAULE

Erwan Guillou
MARCHADOUR KOAT ha PLENCH
(Koat ar Vro ha koat Hanter-Noz)
KONVERSER TEMZ
Sant-Nikolas - ar Pellem (K.-an-N.)

Kezek - Houarn --- Gwaturiou - dre - dan
J. RIOU
KERAËZ -- Ru an Augustined -- KERAËZ
A werz kezek-houarn dez ar gwella merkou
hag a bren ar re goz
a fich hag a engal anezo marc'had mad
EUN TI ALL AN EUZ EN GUÉMENE (MORBIHAN)

GWINOUBOURDEL
René MIDY, ha K^{ez}
75, Cours du Médoc, BOURDEL
Ha 3, rue Duhamel, ROAZON

Louzou evid ar preñved
Er beo evel er maro ar preñved a zreb an den ; di-
wallet ho pugale dez ar preñved ; roit d'ezo eul
loiad dez ar **Vermicide Soret** a vez kavet er *Phar-*
macte Vallée 28 Rue Bugeaud, Place Guérin, Brest.
16 gwennek ar Voutaillad ; pevar real dre bost. Ar
gwella ; ar c'hrenva.

EMBANNOU

Levrdi Brezonek
MORIS AN DAULT

6, RUE DU VAL-DE-GRACE, PARIS, v^e
Stal leoriou koz ha nevez diwar benn Breiz
An Taolennou a ve kaset evit mann

Ar roue deuz al louzeier eo an
ULMINUCINE MOREUL

Louzou evit spura ar gwad fall, hag ober d'an dud
krenvaat. — Al litrad : 2 skoed. — An hanter-litrad :
14 real.
En ti **MOREUL**, apotiker, **LANNERNE**

Erwan HERNOT

Kizeller Kalvariou ha Mein-Nez
Ru Lanndreger, **LANNHUON**
BET MEDALLENNET SEIZ GWECH WARNUGENT

HOTEL SIMON

KALLAK, Arr^e Gwengamp, **KALLAK**
Prejou. — Kambchou
— Marchosiou. — Gweturioù —

IAN EVENNOU

Marc'hadour-danvez en SKAER
Evil kaout danvez, ha lakaat ober gwiskamanchou giz
Skaer, stum nevez ha stum goz, en em erbedi ouz a
Ao. **EVENNOU**.

Ar gwella kelaouengelc'h gallek eo ar
REVUE DE BRETAGNE

MIZIEK
Koumanant : 4 skoed ar bloaz
EN EM ERBEDI OUZ AN AO. DE LAIGUE, REDON (ILE-ET-VIL.)

Frédéric PINCEMIN

3, 5, 2, Rue-al-Lian, **SANT-BRIEK**
Mezer ; Lainach ; Danvez dillad
Kezek-houarn **CLEMENT**, **HUMBERT**, **ANDRU**, etc.
Kezek-houarn dre dan **WERNER**, **GRIFFON**, etc.

MIQUEL KEINEK, toker
11, Ru Kereon, **KEMPER**

Tokcier Bretoned ha Beleien. — Mezer - Dillajou
breton. — Sier-Beaj. — Malijennou, etc.

Gwin Champagne «**LA MOUETTE**»

Gwir gwin a Vro Champagne

Perc'henn : Ch. Vogèle, Reims, Champagne. — En gwerz
e ti holl varc'hadourien gwin Breiz-Izel. — Kannader :
G. DELAFARGUE, **LANVOLLON**.

Gwiskamanchou diwar vuzul
DA VOURC'HIZ HA DA OFISER

R. Salaün
Kemener

BREST — 37, Street ar Ramp — BREST

JOB FRANCÈS

Marc'hadour-Gwin

LESNEVEN (BRO-LEON)

FANCH MERRIEN

EN SANT-NIKOLAS-AR-PELLEM
Liver Ilizou
Alaoueo ha Steonio Poltrejou

Grand Café de la **TERRASSE**

PICART, Perc'henn

MONTRoulez

A zigemer «**AR VRO**»

J. AR BRETON

27, Ru Pariz, MONTRoulez
GWIN ; ESPISIRI ; PRODUOU MARC'HAD-MAD EVID
AL LABOUR-DOUAR HAG AN ANEVALED

Le Gérant: **Etienne JACQ.**